

Ensimmäinen koltansaamen koulukielioppi*

SATU MOSHNIKOFF, JOUNI MOSHNIKOFF & EINO KOPONEN: *Koltansaamen koulukielioppi. Sää´mkiõl kiõllvuá´ppes škoou li vääras*. Inari/Aanar: Saamelaiskäräjät/Sää´mte´gǧǧ, 2009. 403 s.

Suomen kolmesta saamelaiskielestä – pohjoissaamesta, inarinsaamesta ja koltansaamesta – tuntemattomin on koltansaame eli kolttia, jonka noin kolmesataa puhujaa asuvat pääosin Inarin kunnan itäosissa. Koltan näkyvyys, tutkimus ja revitalisointi sekä sen myötä koko kielen tulevaisuudennäkymät ovat tähän asti olleet suppeampia kuin esimerkiksi puhujamäärältään samankokoisen inarinsaamen, mutta yksi tuoreimmista muutoksista parempaan suuntaan on vastikään ilmestynyt *Koltansaamen koulukielioppi – Sää´mkiõl kiõllvuá´ppes škoou li vääras*, joka on syntynyt vuosikymmeniä koltan kielen parissa käytännön opetus- ja kehitystyötä tehneiden Satu ja Jouni Moshnikoffin sekä tutkija Eino Koposen yhteistyönä.

Nimensä mukaisesti kirjan tavoitteena on toimia koulukielioppina, mutta se on tarkoitettu myös kouluiän ohittaneiden kolttien apuneuvoksi oman äidinkielen tuntemukseen. Kirjan alkusanoissa tekijät mainitsevat lähteistään ainoastaan Sammallahden ja Mosnikoffin (1991) sanakirjan tarjoamat taivutusmallit, mutta kirjan varsinaisena esikuvana voi pitää ennen kaikkea Korhosen ym. (1973) *Koltansaamen opasta*. Tämän loppuunmyydyt edeltäjänsä tapaan *Koltansaamen koulukielioppi* tarjoaa monille kielioppeille tavallisen sisällön: tiiviin kuvauksen kielen fonologiasta ja ortografiasta sekä laajan kuvauksen taivutusmorfologiasta; syntaksin kuvaus jää kuitenkin varsin vähälle huomiolle.

Vaikka kirjan päätarkoituksiin ei kuulu ammattilingvistien tarpeiden tyydyttäminen, näin tapahtuu monessa suhteessa automaattisesti jo yksin siksi, että kirja on kattavin ja ylipäänsä lähes ainoa olemassa oleva koltan yleisesitys. Saamelaiskieliin entuudestaan syventyneille kielentutkijoille kirja ei tarjoa suuria määriä täysin uutta tietoa, mutta se on varmasti kaikille suomea osaaville lingvisteille sopiva johdatus saamelaisiin ja tällä kertaa erityisesti itäsaamelaisiin kieliin. Suomen kielen lisäksi kirjoittajat hyödyntävät myös toista metakieltä, kolttia; kielen kuvauksen pääasiat onkin kuvattu rinnakkain molemmilla kielillä. Vaikka melko epäsäännöllisesti esiintyvät koltankieliset selitystekstit hajottavat kirjan ulkoasua, kaksikielisyys on sinänsä tervetullut valinta ja sen voi toivoa vakiinnuttavan koltan käyttöä koulun ja tieteen kielenä. Yhtäältä kansainvälisen ja toisaalta muista saamelaiskielistä omaksutun kielioppiterminologian (esim. *ciãlk* ’lause’, vrt. pohjoissaamen *cealkka* ja inarinsaamen *ceelhâ* id.) ansiosta kirjasta lienee hyötyä myös muiden saamelaiskielten puhujille ja opiskelijoille.

* Kirjoitus on muokattu versio alkuaan saksaksi ilmestyneestä kirja-arvostelusta ”Die erste skoltsaamische Schulgrammatik” (*Finnisch-Ugrische Forschungen* 60 [2009]: 256–266).

Peruskuvaus fonologiasta yhdyslauseisiin

Koltan ja muiden itäisten saamelaiskielten fonologian ja morfologian kompleksisuus hakee vertaistiaan uralilaisessa kielikunnassa, mutta koulukieliopissa äännejärjestelmän ja siihen perustuvan ortografian kuvaaminen lienee ollut välttämätöntä jättää melko yleisluontoiseksi (s. 9–22). Hieman turhan epätieteellisenä on silti pidettävä ortografialähtöistä kuvausta, jonka mukaan esimerkiksi kirjaimet *đ* ja *g* äännetään ”laiskasti” (s. 13) sen sijaan, että kävisi yksiselitteisesti ilmi, että kyse ei ole millään tapaa laiskoista *d*- ja *g*-klusiileista vaan maailman kielissä aivan tavallisista frikatiiveista (UPA /ð ɣ/, IPA /ð ɣ/).

Koltansaamen fonologian merkittävimpiä erityispiirteitä on akuutilla ´ merkittävä suprasegmentaalinen palatalisaatio, jota kuvattaessa on tyydytty lyhyesti selittämään, kuinka sekä konsonantit että vokaalit muuttavat laatuaan ´-merkin läsnäollessa; vrt. esim. vokaalin etistyminen ja dentaalin puolipalatalisaatio sanassa *mââ´nn* [m̥ḡnn^e] ’muna’ vs. *mâânn* [m̥ḡnn^a] ’menee’ ja aidosti palataalinen *mââ´nnj* [m̥ḡnnⁱ] ’miniä’ (foneettiset asut Sammallahti 2007 s.v. *bealleguomáidupmi*). (Kirjassa käytetyn kirjasintyyppin ´ muistuttaa valitettavasti erehdyttävän paljon heittomerkkiä ´, jota käytetään tietyissä konsonanttiyhtymissä erottamaan muuten kaksitulkitaisia lukutapoja toisistaan; vrt. esim. *Suõ´nn´jel* ’Suonikylä’.) Kun tähän kuvaan lisätään muun muassa kielen 15 diftongia kvantiteettioppositioineen – tätä kvantiteettioppositiota ei merkitä ortografiassa – on helppo kuvitella, että tällainen fonologin unelma näyttäytyy varsin haastavana silloin, kun kieltä pyritään opettamaan ympäristössä, jossa nuorimpien kolttien vahvin tai jopa ainoa kieli on jo pitkään ollut suomi. Koulukieliopin tehtävistä huolimatta erityisesti äännejärjestelmän ja ortografian suhteita olisi voinut pyrkiä valaisemaan visuaalisemmin taulukkomuodossa.

Valtaosa teoksen sisällöstä on kielen morfologian, tarkemmin sanoen taivutusmorfologian, kuvausta perinteisten kielioppien mukaisesti sanaluokkiin ja niiden taivutuskategorioiden jäsennelyinä. Varsinaista syntaksin esitystä omana kokonaisuutenaan kirjassa ei ole, joten koltan syntaksin perusteet tulevat kuvatuiksi osana muoto-opillista esitystä lyhyiden huomautusten ja runsaiden esimerkkilauseiden muodossa. Taivutusmuotojen käytöstä esitetään onnistuneen kuvaavia minimipareja, jotka havainnollistavat yhtäaikaaisesti sekä muotojen ulkoasua että niiden syntaktisten ja semanttisten funktioiden eroja, esim. *Nue´r´kee´jjest´lij´čuõlmm* [naru.GEN pää.LOK olla.3SG solmu.NOM] ’narun päässä on solmu’ vs. kauttaaltaan monikkomuotoinen *Nue´ri´kee´jjin´lie´čuõlm* ’narujen päissä on (”ovat”) solmut’, s. 31). Kirjan pääasiallisia käyttäjiä ajatellen on luonnollista, että etenkin syntaksin tarkastelussa keskitytään koltan ja suomen keskinäisiin eroihin ja yhtäläisyyksiin; käytetyt käsitteet periytyvät perinteisestä suomen koulukieliopista ja niitä ei selitetä erikseen.

Syntaktisten huomioiden vähäisyys paljastaa epäsuorasti, kuinka samankaltaisia näiden kahden kielen lauserakenteet loppujen lopuksi ovat. Toisinaan näyttää siltä, että koltan ja suomen välisiä eroja on jouduttu nostamaan esiin jopa hieman väkinäisesti: fennistiseen lauseenvastikkeen käsitteeseen viitaten todetaan (s. 166), että koltassa ei kuitenkaan esiinny sivulauseita korvaavia

ei-finiittisiä lauseenvastikkeita. Suomen lauseenvastikkeiden määritelmässä on toki eroja, mutta varsin yksimielisesti sellaisina on pidetty mm. ns. 2. infinitiivin inessiivin sisältäviä konverbirakenteita, joille toisaalla (s. 124) esitetäänkin vanhastaan tuttu saamelainen vastine, *een-*tunnuksinen gerundi monin suomen ”temporaalisella lauseenvastikkeella” käännettyin esimerkein, esim. *Mõõneen vuejam Aanar pääi ǰ*, suomen *Menessä ajan Inarin kautta*. Morfologiakeskeisestä lähestymistavasta sekä koltan ja suomen samankaltaisuudesta seuraa, että esimerkiksi sanajärjestykseen ei kiinnitetä lainkaan huomiota, joskin mm. ei-finiittisten rakenteiden esimerkeistä on epäsuorasti nähtävissä, kuinka klassisemman saamelaisen OV_{inf} -sanajärjestyksen rinnalla esiintyy suomessa tavallisempia $V_{inf}O$ -rakenteita: esim. *Mon mõõnam tuõddra puõccid ooccâd* ’menen tunturiin poroja etsimään’, mutta myös uudempi sanajärjestys *Åumma ä ǰǰge ooccâd puõccid* ’miehet alkavat etsiä poroja’ (s. 119–120).

Sanaluokkien morfosyntaktista kuvausta seuraa vielä lyhyt jakso ”oikein kirjoittamisesta”: kirjan alun fonologis-ortografisen esityksen lisäksi koululaisten huomio kiinnitetään yhdyslauseiden päätyyppeihin ja niiden vaatimien välimerkkien käyttöön. Kielen sanastoa kuvaillaan suppeasti kertomalla, että nykyajan vaatimia uusia sanoja voidaan muodostaa omaperäisistä sanoista yhdistämällä ja muualta lainaamalla. Saamelaiskielillekin erittäin tyypillinen sananmuodostuksen keino, johtaminen, sivuutetaan nopeasti inkoatiivi-, kausatiivi- ja passiiviverbeihin (s. 132–136) ja muihin uudissanoihin (s. 162) viittaamalla, vaikka uuden ja tilapäisenkin sanaston jatkuva luominen kuuluu väistämättä myös koltan kirjallisen käytön arkipäivään.

Yli puolet laajuudeltaan 403-sivuisesta kieliopista koostuu kirjan loppuosan parista sadasta substantiivi-, adjektiivi- ja verbiparadigmasta – on uskottavaa, että syynä tähän ratkaisuun ovat koltan kielen opettajien kokemukset siitä, kuinka vaikeaa on oppia ja opettaa kielen lukuisia eri taivutusryhmiä, joissa muun muassa substantiivien sijamuodot ja verbien persoonamuodot ovat ennätysellisen fusionaalisia ja synkreettisiä. Vasta tässä osassa esitetään yksityiskohtaisemmin ne kompleksiset paradigmat, joita lukuisat vokaalivaihtelut, konsonanttien astevaihtelut, apokopee ja synkopee saavat aikaan. Taivutusryhmien luokittelu pohjautuu Sammallahden ja Mosnikoffin (1991) tiiviiseen esitykseen, joka koulukieliopissa on avattu konkreettisemmiksi esimerkeiksi. On kuitenkin valitettavaa, että näin tärkeiden ja systemaattisesti kuvattujen yksityiskohtien kuvaus kärsii tavasta, jolla kirjan sisältö ja etenkin puheena olevat paradigmat on taitettu: yksittäisten lekseemien paradigmat on kuvattu tarpeettoman väljästi, minkä seurauksena niitä on paikoin vaikea hahmottaa kokonaisuuksina. Tämän ongelman voinee kuitenkin helposti korjata seuraavaa painosta tai esimerkiksi mahdollista tulevaa sähköistä julkaisumuotoa pohdittaessa.

Kolta saamelaiskielenä

Koltansaamen koulukieliopin anti kielentutkimukselle on paljolti sama kuin sen anti kolttsaamelaisille koululaisille: Kirjassa kuvataan suppeasti, mutta kattavasti ja monin selkein esimerkein se, millainen on koltan morfologia ja miten sen avulla muodostetaan yksinkertaisia lauseita. Koltan fonologiaa ei ainoastaan tämän kirjan avulla ole mahdollista oppia.

Fennougriistiikan ja muun kielentutkimuksen kannalta erityisen arvokasta kirjassa on se, että kyseessä on yksi harvoista saamelaisista kieliopeista, joissa kuvauskohteena on muu kuin pohjoissaamen kieli. Lähes kaikki tällaisen kirjan lukijat – niin koltan puhujat ja opiskelijat kuin koltasta kiinnostuneet lingvistit – törmäävät jatkuvasti siihen todellisuuteen, että kielitieteessä ja saamelaisessa tiedonvälityksessä saamelaiskieliä edustaa pohjoissaame, jota puhuu arviolta 90 prosenttia kaikkien saamelaiskielten puhujista. Kirjan lingvistisesti arvokkaimmaksi sisällöksi voidaanakin katsoa ne kielen ilmiöt, jotka selvimmin erottavat koltan läntisemmistä sukukielistään. Koltan ja muiden saamelaiskielten keskinäisiä eroja ei kirjassa kuitenkaan esitellä lainkaan, mutta niitä on mahdollista esittää monilta muiltakin kielen tasoilta kuin fonologiasta, jossa erot ovat suurimmillaan.

Koltan- ja pohjoissaamen morfosyntaktisia eroja on havaittavissa muun muassa nominativituksessa: sijamuotoja on koltassa kolme enemmän kuin pohjoissaamessa, jossa sijoja on kuusi. Pohjoissaamessa yhteen langenneet genetiivi ja akkusatiivi ovat koltassa säilyneet (monikkomuodoissa) erillään, ja pohjoissaamessa postpositioksi *haga* degrammatikalisoitunut abessiivi on koltassa säilynyt sijasuffiksina *-tää* – joskin *t*-loppuisten substantiivien abessiivimuotojen ortografiassa käytetty yhdysmerkki näyttää viittaavan siihen, että abessivimuodot hahmotetaan koltassakin jossakin määrin yhdyssanan kaltaisiksi kokonaisuusiksi, vrt. <*põört-tää*> 'talotta' (s. 81) ja uudissana <*ķiõtt-te ʔ*> 'kännykkä' (← *ķiõtt* 'käsi' + *te ʔfon* 'puhelin', s. 161). Koltan sijoista yhdeksäs, partitiivi, sen sijaan näyttää olevan katoamassa, sillä sen melko harvinaisissa funktioissa kerrotaan nykyisin käytettävän usein myös genetiiviä: näin esim. komparatiivi-ilmausten standardin merkinnässä partitiivinen *puärrsab äkkad* 'isoäitiä vanhempi' on korvattavissa genetiivisellä ilmauksella *puärrsab ääkk* kuten pohjoissaamen *boarráset áhku* (tai *áhku boarráset* tai lokatiivinen *áhkus boarráset*). Toinen syrjäytyvä taivutuskategoria on duaali, joka koltassa esiintyy vain persoonapronomineissa, mutta ei enää verbitaivutuksessa tai omistusliitteissä; vrt. esim. *Tuännaitää jeä ʔ vue ʔj* 'Ilman teitä (kahta) emme lähde' (s. 65), jota pohjoissaamessa vastaisi *Dudno haga ean* (NEG.1DU) / *eat* (NEG.1PL) *vuolgge*.

Yksi koltan verbitaivutuksen erityispiirteistä on myös kuuden persoonamuodon (yksikön ja monikon 1.–3. persoonat) järjestelmään seitsemäntenä jäsenenä kuuluva 4. eli epämääräinen persoona, jonka funktiot ovat hyvin samantapaisia kuin itämerensuomen ns. passiivimuodoilla: *Suõ ʔn ʔjelsiid tä ʔvvsiidâst jälsteš pái tálvva* 'Suonikylän talvikylässä asuttiin vain talvella' (s. 91). Verbien ei-finiittisiin muotoihin kuuluu läntisempien saamelaiskielten ns. verbigenetiivin ja verbaalisubstantiivin komitatiivista kehittyneen verbimuodon korvaava *ee ʔ*-tunnuksinen gerundi,

esim. *Rosttovkää lles vuejai skîâŋkaid jue ĵjee 1* 'Joulupukki ajoi jakaen lahjoja' (s. 125, vrt. inarinsaamen *Juovlâstáálu vuojij skeeŋkâid jyehimáin* ja pohjoissaamen *Juovlastállu vujii skeeŋkkaid juohkimiin* id.). Huomionarvoisia koltansaamelaisia muodosteita ovat myös kieltoverbin 3. persoonan muotojen ja niitä seuraavan *lee* *d*-verbin ('olla') konnegatiivimuodon sulautuessa syntyneet *i lla* (< *ij leäkku* 'ei ole') ja *jeä la* (< *jie leäkku* 'eivät ole'); vrt. analogiset muodot itämerensuomessa (karjalan *eule*, viron *pole*) ja permissä (komin *abu*, udmurtin *evēl*). Täsmennettäköön, että tässä mainittuja koltan piirteitä esiintyy laajemmin muissakin itäsaamelaisissa kielissä, ja näin ollen monet niistä ovat ominaisia myös maantieteellisestikin koltan- ja pohjoissaamen väliin sijoittuvalle inarinsaamelle.

Koltan ja sen sukulaiskiелten suhteista puhuttaessa on huomattava, että puheena oleva kielioppi tarjoaa aiheita myös rivien välistä tehtäviin havaintoihin: esimerkiksi adpositioiden ja adverbien samankaltaisuutta esittelevien esimerkkien (s. 150) joukossa nähdään lause *Autt leäi vuejjad pâ ĵjel*, jonka *leäi* ('oli') + infinitiivi -rakenne on käännetty suomen rakenteellisesti samankaltaisella avertiivisella infinitiivirakenteella *Auto oli (vähällä) ajaa yli*. Toisaalla kirjassa kuvataan (s. 106), että muodoltaan identtinen rakenne toimii – yleissaamelaiseen tapaan – perifrastisena konditionaalin perfektinä, joten lauseen *Autt leäi vuejjad pâ ĵjel* odotuksenmukaisin käänös olisi pikemminkin *Auto olisi ajanut yli*. Tässä nähtyä rakennetta ei kuitenkaan tarvitse pitää erityisen uutena fennisminä, vaan kiinnostavana lisänä ilmiöön, johon on kiinnittänyt huomiota Saukkonen (1965: 170), joka esittää suomen rakenteelle kaksi saamelaista paralleelia juuri koltasta.

Toisaalta on huomautettava, että esimerkiksi potentiaalimuoduksen käytön kuvaus vaikuttaa olevan harhaanjohtavan identtinen suomen samannimisen, epävarmuutta ilmaisevan moduksen kanssa: on toki mahdollista, että esimerkiksi lauseet *Son leežž tuōddrest, koozz kĳōtt-te 1 ij kullu* (~ suomen *Hän lienee tunturissa, jonne kännykkä ei kuulu*, s. 108) ja *Suäna vuō ĳjže domoi neä ttel kēe ĵjest* (~ suomen *He kaksi lähtenevät kotiin viikon päästä*, s. 109) ovat jokseenkin luontevaa kieltä, mutta autenttisen aineiston valossa koltan ja muiden saamelaiskiелten potentiaalintavallisimmat semanttiset funktiot ovat silti perinteisesti olleet hieman toisenlaisia; mm. koltassa sillä on ilmaistu myös futuurisuutta ja joksikin tulemistä (ks. Bartens 1980: 13–99).

Koltan sanastoa *Koltansaamen koulukielioppi* kuvaa varsin lyhyesti (s. 157–162), mutta jo yllä esitetyistä esimerkeistä on nähtävissä, että nykykielen sanasto koostuu odotuksenmukaisesti yleissaamelaisesta sanastosta, jossa tuoreimpia suomalaislainoja (*autt* 'auto') ja uudissanoja (*kĳōtt-te 1* 'kännykkä', *ciälk* 'lause' ← *ceä ĳkĳed* 'sanoa') edeltää runsas monista muista Venäjällä puhuttavista kielistä tuttu venäläinen lainasanasto (*ho źje n* 'isäntä', *domoi* 'kotiin', *neä ttel* 'viikko'; *rosttov* 'joulu' sanassa *Rosttovkää lles* 'Joulupukki', "Joulu-ukko"). Synkronisesti katsottuna erityisen mielenkiintoinen ilmiö on transparenttien venäläisten lainasanojen runsaus, sillä useimmat nykykoltan puhujista ovat eläneet (lähes) koko elämänsä kolttia aiemmin hallinneen venäjänkielisen yhteiskunnan ulkopuolella: monista muistakin uralilaisista kielistä tutut konjunktiot *da* 'ja', *le be* 'tai', *a* 'vaan', *što* 'että', *poka* 'kunnes' ja *hå t* 'vaikka' tai substantiivit *jarplan* 'lentokone', *gäärad* 'kaupunki', *ceerkav* 'kirkko', *u čtee 1* 'opettaja' jne. kuuluvat koltassa

perussanastoon, jota venäjää taitamattomat nykykoululaiset eivät juurikaan pystyne erottamaan kielen alkuperäisemmästä sanastosta. (Koltalla on kourallinen puhujia myös rajan itäpuolella, mutta lähes 70-vuotisen erossaolon jälkeen ei liene mahdotonta ajatella, että Suomen ja Venäjän kolttien kielet ovat ainakin leksikon osalta kehittyneet jossain määrin erillisiksi kieliksi, eräänlaisiksi suomenkoltaksi ja venäjänkoltaksi.)

Lopuksi

Koltansaamen koulukielioppi on tarkoitettu ensisijaisesti koltansaamelaisille kielenoppijoille, ja tämän tehtävän kirja täyttäneen paremmin kuin mikään muu saamelaisille suomeksi kirjoitettu kielioppi. Lukijoita ei rasiteta monilla detaljeilla ja oppisanoilla, vaikka lingvistiä sellaiset paikoin miellyttäisivätkin. Morfologian ja syntaksin kuvaus pohjautuvat valtaosin hyviin ja monipuolisiin lause-esimerkkeihin, ja myös niiden suomennoksista on nähtävissä, että kirjan kohdeyleisön oletetaan tuntevan kolttien perinteisen kulttuurin ja elämänpiirin jo entuudestaan: ulkopuolisten lukijoiden onkin suositeltavaa ottaa tämän kirjan viereen myös hyvä suomen kielen sanakirja, jotta varmasti ymmärtävät sellaisetkin lauseet kuin *Saanivui´m vuõjjuš neelljin jie´rjin*, suomeksi *Saneilla ajettiin neljällä härällä* (s. 82) ja *Piätt puõ´đi domoi da aa´ljim čee´estõöllâd*, suomeksi *Pekka tuli kotiin ja aloimme saikastella* (s. 152) tai vaikkapa substantiivit *viâhh* (suomeksi *tietikka*) ja *juâlgašm* (*rahnikko*) sekä verbit *leivvad* (*limottua*) ja *nâđsted* (*juroa*).

Teos on arvokas lisä puhujamääriltään pienempien saamelaiskielten tuntemukseen ja se tulee varmasti hyödyttämään kaikkia koltasta kiinnostuneita lukijaryhmiä. On toivottavaa, että nyt julkaistu koltan peruskuvaus tulee auttamaan ja inspiroimaan koululaisten lisäksi myös tulevia koltan ja muiden saamelaiskielten tutkijoita. *Koltansaamen koulukieliopin* tarjoamien perustietojen avulla entistä useampien on mahdollista jatkaa ja syventää koltan tutkimusta niin viime vuosisadalla julkaistujen kielenäytteiden kuin Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen parhaillaan kokoaman tämän päivän kolttaa edustavan materiaalin parissa.

Viitteet

- BARTENS, HANS-HERMANN 1980: *Die Verwendung von Potential und Konditional im Lappischen*. (SUST 177.) Helsinki.
- KORHONEN, MIKKO – MOSNIKOFF, JOUNI – SAMMALLAHTI, PEKKA 1973: *Koltansaamen opas*. (Castrenianumin toimitteita 4.) Helsinki.
- SAMMALLAHTI, PEKKA 2007: *Gielladutkama terminologiiija*. Kárášjohka.
- SAMMALLAHTI, PEKKA – MOSNIKOFF, JOUNI 1991: *Suomi–koltansaame sanakirja. Lää´dd–sää´m sää´nnke´rjj*. Ohcejohka.
- SAUKKONEN, PAULI 1965: *Itämerensuomalaisten kielten tulosijainfinitiivirakenteiden historiaa. I. Johdanto. Adverbaali infinitiivi*. (SUST 137.) Helsinki.